

Vertebromedüller Yaralanmaların Tarihine Bir Bakış A Glance at the History of Spinal Cord Injuries

Murat HANCI

Istanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Nöroşirurji Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Giriş

Medüller yaralanmaların tedavisine tarih perspektifinden baktığımız zaman görülen ilginç bir geçmiş, heyecan verici güncel, başarılar vaat eden bir gelecektir.

Omurga ve medulla spinalis yaralanmasına eski ahitten sanat eserlerine değin geniş bir spektrumda rastlanır.

Medüller yaralanma öylesine bir afettir ki süpermeni bile tekerlekli sandalyeye bağımlı kılmıştır.

Sorunun büyüklüğünü dile getirmek için mitolojik canavar Hidra güzel bir örnektir, bir sorun çözülemeden yeni bir tanesi karşımıza dikilmektedir ki bunu çözebilmek için mücadeleden yılmayan kahramanlara ihtiyacımız vardır.

Günümüzden beşbin yıl önce ilk medüller yaralanma olgusunu tanımlayan hekim olan İmhotep "tedavisi olanaksızdır" nitelemesi ile günümüze değin uzanan nihilizme varan pesimistik yaklaşımın temelini atmıştır. Bu yaklaşımın nedenini sorguladığımızda ise mevcut yasalar çerçevesinde defansif tababet uygulaması gereksinimidir.

Hipokrat ile popülerize olan traksiyon, sukasyon ve zorlu manevralar günümüzde dahi uygulanmaktadır. Bu dönemde Galen medüller yaralanmalı olgularda yüksek sesle şarkı söylemenin nefes açmak için yararından söz etmektedir.

Gerçi 1600'lerde Fabricius Hildanus'a değin servikal bölge kötü şöhretli dokunulmazlığını korumuş ise de torako-lomber yaralanmaların tedavisi dört bir yanda uygulanmıştır.

Medüller yaralanmalar karşındaki çaresizlik hekimleri zaman zaman drastik olarak nitelenebilecek eylemlere bile sürüklemiştir. Postravmatik ödemin çözülmesi için longitudinal

myelotomiden medulla anastomozuna varan örnekler tarihin içinde saklıdır.

Günümüzde bile süre gelen konservatif cerrahi tartışması 18. yüzyılda cerrahi girişimlerin uygulanabilir hale gelmesiyle başlamıştır. "Kaybedecek hiçbir şeyi olmayan paraplejikler için cerrahi girişim denenmelidir" diyen Sir Astley Cooper ile "Spinal yaralanmalarda konservatif tedavi etkin bir alternatiftir" diyen Sir Charles Bell arasında geçen bu söz düellosu bu durumun güzel bir örneğidir.

Tarihte yerlerini almış çığır açan hekimler; Louis Pasteur (bakterileri tanımladı), Ignaz Semmelweis (ellerimizi yıkamayı öğretti), Joseph Lister (antisepsi ve yara bakımı), William Halsted (cerrahi eldiven), Alexander Fleming (antibiyotik), Humprey Davy (azot protoksit), William Morton (eter), Jhon Snow (kloroform), Karl Landsteiner (kan grupları ve transfüzyon), Conrad Röntgen (radyografi), Sicard (myelografi) gibi çığır açan uygulamaları başlatmamış olsalardı, bu gün hala lapa, şarap ve yatak istirahati yöntemlerini kullanıyor olurduk.

Geçmiş incelendikçe çağdaş uygulamaların pek çoğunun kökenlerinin tarihin derinliklerinde saklandığını görürüz. İlk spinal fiksatorleri uygulayanın Paul Harrington olduğunu düşünürsek İbni Sina'ya haksızlık etmiş oluruz.

Donald Munroe ve Ludwig Gutman 20. yüzyıl başlarında medüller yaralanmalarda tedavi prensiplerini ortaya koymuş mortaliteyi %90'lardan %20'lerin altına çekmeyi başarmışlardır. İlginc bir nokta da ikisinin nöroşirürjiyen olmasıdır.

Joel Delisa'nın işaret ettiği ilginç bir husus 1939'da yayınlanan sinir sistemi rehabilitasyonu konulu temel eserde medüller yaralanmalara yer verilmemiş olmasıdır. Belki de yüksek mortalite meslekdaşlarımıza itici gelmişti o zamanlar.

Donald Munroe, Ludwig Guttmann, George Bedbrook, Ernest Borrs, Estin Commar ve John Young medüller yaralanmaların tedavisinde multidisipliner yaklaşım ve merkezleşmeyi savunan görüşleri ile "Model System" oluşturmuşlar ve günümüzde de başarılarla imza atan yapıyı bina etmişlerdir. Bu konuya eğilen hekimlerin çabaları olmasaydı hastalarımıza hala geçen milenyumdaki bakım ve yaşam standartlarını sunabilir ve çağdaş konfordan yoksun bırakırdık.

Gerçi biz hala özürlerimize hak ettikleri ilgiyi sunmamaktayız. Toplumla entegre olmaları için yeterince çabalıyoruz. Pek çok konuda rehabilitasyonun önemini kavramış görünsek de bazı durumlarda tercihimizi alışveriş merkezi inşa etmekten yana kullanmaktayız.

Sivil toplum kuruluşlarının engellerin aşılmasında ne denli etkin olacağını düşünen Sir Ludwig Guttmann elli yıl önce bu konuda ilk

adımı atarak Uluslararası Parapleji Tıp Derneği (International Medical Society of Paraplegia-IMSOP)'ni tesis etmiştir.

Hekim örgütlenmesinin paralelinde özürülerin örgütlenmesi de bireysel özgürlüklerin elde edilmesi için zorunludur.

Bu zorlu yolda mesafe kat edebilmenin yegane yolu multidisipliner tedavi merkezlerinin oluşturulmasıdır. Tedaviye başlarken hiçbir zaman unutmamız gereken Cervantesin ünlü deyişi; "Kader, çarenin gelebilmesi için daima kapılardan birini açık bırakır" olmalıdır. Gelişmeleri sağlayabilmek için daima genç kuşakları teşvik etmeli ve Sir Isac Newton'un dediği gibi bizler bizi bu güne taşıyan devlerin omuzlarında yükselen cüceler olarak daha uzakları görmek umutları daha ötelere taşımak için her geçen gün daha fazla çabalamalıyız.